

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (หมวด 4 มาตรา 22) และแนวการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 5) โดยยึดหลักว่า ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 23) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ ต้องบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องที่กำหนดให้ดำเนินการคือ เรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ตลอดจนประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองนักเรียนและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดจุดหมายไว้ว่า “มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพ ในการศึกษาและการประกอบอาชีพ” และได้กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์คือ 1) เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ พึงประสงค์ 2) มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน พัฒนาวินัย รักการเรียนและรักการค้นคว้า 3) มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์ 4) มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดการสร้างปัญญาและทักษะในการดำเนินชีวิต 5) รักการ

ออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี 6) มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค 7) เข้าใจประวัติศาสตร์ของชาติไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข 8) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาล้างแวกล้อมและ 9) รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีปัญหาทางด้านสังคมมากมาย (กรมสุขภาพจิต. 2542 : 1) เกี่ยวกับปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาการพนัน สื่อลามก และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เข้ามาบีบคั้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีแนวโน้มที่จะแพร่ระบาดถึงนักเรียนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่นักเรียนส่วนใหญ่อย่างเข้าสู่วัยรุ่นและเป็นวัยรุ่นเด็กวัยนี้ เป็นวัยที่ยังขาดประสบการณ์ในการแก้ปัญหา หรือตัดสินใจอย่างมีเหตุผลที่ถูกต้องในการปฏิเสธสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นภัยต่อตนเอง สาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งเนื่องมาจากความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว ชุมชน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม นักเรียนต้องดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวที่แตกแยก ขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดการอบรมเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญมากที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา จำเป็นต้องคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงสุด (ธัญญาณี สังขารมย์. 2543 : 2-3) สามารถที่จะปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตก้าวทันต่อสภาพความเจริญเติบโตของสังคม เศรษฐกิจและการเมืองด้วยการส่งเสริมพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านและมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้นเพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบมีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2544 : 3-5) ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนทุกฝ่าย ครู-อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องทุกคนต้องมีความตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน บุคลากรทุกฝ่ายให้ความร่วมมือ มีความรู้ มีทักษะในการให้คำปรึกษา ดำเนินการหาแนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

โรงเรียนหนองสอพิตยาคม (2553 : 6-7) เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา ประจำตำบล ที่เปิดสอนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1-6 โดยบริบทของชุมชนในเขตพื้นที่บริการ ของโรงเรียนหนองสอพิตยาคม เป็นชุมชนที่มีฐานะค่อนข้างยากจน ผู้ปกครองนักเรียนต้องไป ทำงานในต่างจังหวัดนักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย หรือบางครอบครัวอาศัยอยู่ กับคนอื่นที่ไม่ใช่ญาติ ทำให้นักเรียน ไม่มีคนคอยอบรม ดูแลเอาใจใส่แนะนำให้ประพฤติตน ในทางที่ถูกต้องเท่าที่ควร จึงทำให้นักเรียน ขาดวินัยในตนเอง ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ แสดงออกในทางที่ไม่เหมาะสม ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน ทำให้การจัดการเรียนขาด ประสิทธิภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (เจียม สุระพร. 2553 : สัมภาษณ์) เนื่องจากปัจจัย ด้านนักเรียนขาดการดูแลเอาใจใส่จากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นการดำเนินงานที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนา คุณภาพของนักเรียน ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ให้นักเรียน รู้จักแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและ บุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระบบที่มีกระบวนการในการดำเนินงาน 5 ประการ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาและการส่งต่อ (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 2-4) ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้ก้าวไปสู่สังคม อย่างมีคุณภาพ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาครูในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนหนองสอพิตยาคม ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำถามการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนหนองสอพิตยาคม ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 เป็นอย่างไร
2. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนหนองสอพิตยาคมตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ได้อย่างไร
3. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนหนองสอพิตยาคม ตำบลลำปาว

อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้นได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหนองสอพิทยาคม ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24
2. เพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนหนองสอพิทยาคม ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนหนองสอพิทยาคม ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 551 คน ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย (Research Participants) จำนวน 30 คน ประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน
 - 1.2 ผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูที่ปรึกษาโรงเรียนหนองสอพิทยาคม จำนวน 29 คน
2. กลุ่มเป้าหมายและให้ข้อมูล ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนหนองสอพิทยาคม จำนวน 521 คน
3. เนื้อหา
 - 3.1 ข้อมูลจากการดำเนินงานโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนหนองสอพิทยาคม ทั้ง 5 ด้าน (กรมสุขภาพจิต. 2544 : 17 – 19) คือ
 - 3.1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 3.1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน
 - 3.1.3 ด้านการส่งเสริมนักเรียน
 - 3.1.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา
 - 3.1.5 ด้านการส่งต่อนักเรียน
4. กลยุทธ์การพัฒนา

4.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ

4.2 การนิเทศภายใน

4.2.1 การให้คำปรึกษา

4.2.2 การมีส่วนร่วม

5. วิธีการวิจัย การพัฒนาครูในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนหนองสอพิทยาคม ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (ประวิต เอราวรรณ์, 2545 : 23 ; อ้างอิงมาจาก Kemmis and McTaggart, 1991 : 170) โดยมีการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้

5.1 การวางแผน (Planning)

5.2 การปฏิบัติ (Action)

5.3 การสังเกต (Observation)

5.4 การสะท้อนผลปฏิบัติการ (Reflection)

6. ระยะเวลาในการวิจัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 (1 พ.ค. 55 – 30 ก.ย. 55)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาครู หมายถึง การส่งเสริมคุณภาพของครู โรงเรียนหนองสอพิทยาคม ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ให้มีความรู้ความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน มีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง โรงเรียนมีขั้นตอน หรือกระบวนการที่ครูปรึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อให้รู้ความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน ประกอบด้วยด้าน ความรู้ความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว ครอบถ้วนและถูกต้องทุกด้าน

2.2 การคัดกรองนักเรียน หมายถึง โรงเรียนมีขั้นตอน หรือกระบวนการพิจารณา ข้อมูลนักเรียนเพื่อจัดกลุ่มนักเรียน ประกอบด้วยกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาครบถ้วน และถูกต้อง

2.3 การส่งเสริมนักเรียน หมายถึง โรงเรียนมีขั้นตอน หรือกระบวนการที่ส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียน ทั้งกลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2.4 การป้องกัน และแก้ไขปัญหา หมายถึง โรงเรียนมีขั้นตอนหรือกระบวนการ ส่งเสริมป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ประกอบด้วย กิจกรรม โยมรม การเยี่ยมบ้าน การจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนการให้คำปรึกษาเบื้องต้น และการจัด กิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครบถ้วนและถูกต้อง

2.5 การส่งต่อ หมายถึง โรงเรียนมีขั้นตอน หรือกระบวนการส่งต่อนักเรียนไปยัง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อให้ได้รับการช่วยเหลือ ประกอบด้วยการส่งต่อภายใน และ การส่งต่อภายนอก สามารถแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้

3. นักเรียน หมายถึง นักเรียนโรงเรียนหนองสอพิทยาคม ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

4. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนหนองสอพิทยาคม ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

5. การอบรมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การจัดกิจกรรมพัฒนาครูเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบ โครงงาน โดยวิธีการอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติทุกขั้นตอนของผู้ร่วมวิจัย โดยมีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้ แนะนำ

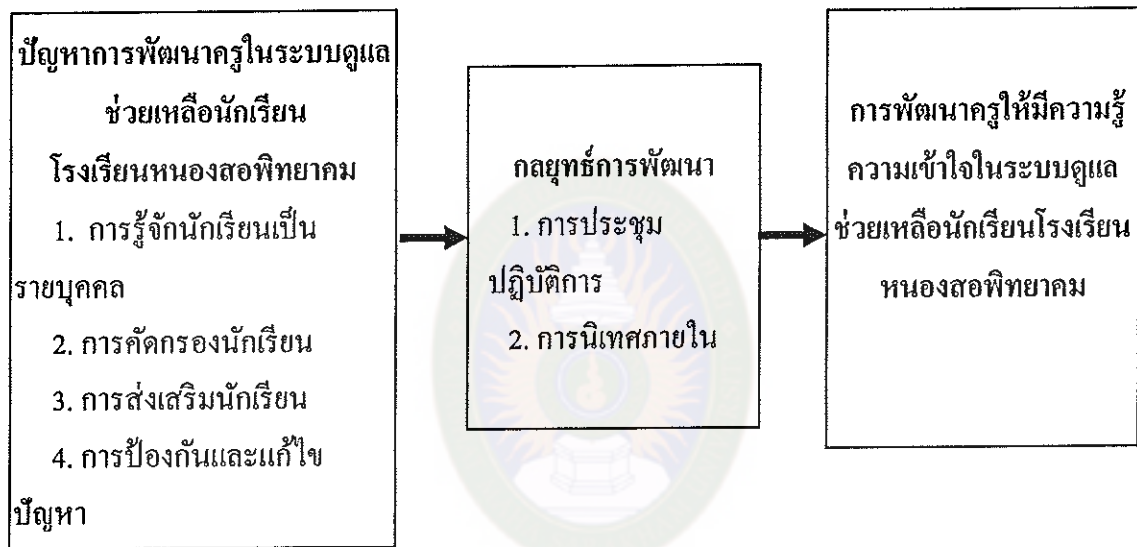
6. การนิเทศภายใน หมายถึง การกำกับติดตามที่เกี่ยวกับการพัฒนาครูผู้สอน ของโรงเรียนบ้านนาอุดม อำเภอเดชอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 5 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ โครงงาน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบปัญหาและความต้องการในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนหนองสอพิทยาคม ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนหนองสอพิทยาคม ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ได้รับการพัฒนา
3. ทราบข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนหนองสอพิทยาคม ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย